

Силабус курсу:



СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

## ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

<b>Ступінь вищої освіти:</b>	магістр
<b>Спеціальність:</b>	133 Галузеве машинобудування, 131 Прикладна механіка
<b>Рік підготовки:</b>	1
<b>Семестр викладання:</b>	весняний
<b>Кількість кредитів ЄКТС:</b>	1,5
<b>Мова викладання:</b>	українська
<b>Вид семестрового контролю:</b>	залік

### Автор курсу та лектор:

к.т.н., доц., Романченко Олексій Володимирович

*вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові*

доцент кафедри машинобудування та прикладної механіки

*посада*

[alexvromanchenko@snu.edu.ua](mailto:alexvromanchenko@snu.edu.ua) +38 (099) 038-24-79

*електронна адреса*

*телефон*

*месенджер*

*консультації*

### Анотація навчального курсу

#### Цілі вивчення курсу:

Формування у майбутніх магістрів поглиблених теоретичних знань, усвідомлення необхідності та компетенцій вирішувати типові завдання з усіх напрямків професійної діяльності на первинних посадах з обов'язковим дотриманням вимог безпеки та стандартів з охорони праці, використанням останніх досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду збереження життя, здоров'я і працездатності підлеглих працівників і третіх осіб.

#### Результати навчання:

*Знати:* положення законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці під час виконання виробничих та управлінських рішень; основні принципи державного нагляду і контролю у сфері охорони праці; системи управління охороною праці у галузі й на підприємстві (в організації); галузеві норми, організаційно-технічні заходи та засоби щодо захисту працівників від впливу небезпечних і шкідливих факторів для типових підприємств і організацій галузі; порядок розслідування, реєстрації, обліку та аналізу нещасних випадків і професійних захворювань; порядок і напрямки забезпечення пожежної безпеки на галузевих об'єктах; базові принципи та механізми забезпечення соціальних гарантій працівників, пов'язаних з безпекою праці.

*Вміти:* поставити завдання та організувати процедуру проведення визначення професійних (виробничих) ризиків, загроз на робочих місцях; здійснювати управління охороною праці (професійними ризиками) у межах своєї компетенції; реалізовувати базові принципи та методи створення безпечних технологій, обладнання, приладів і систем, а також проведення робіт і надання послуг; обґрунтувати вибір і впроваджувати безпечні технології та обладнання в галузі діяльності; брати участь у розробці та впровадженні заходів щодо усунення причин нещасних випадків, професійних захворювань та ліквідації наслідків аварій на виробництві; впроваджувати організаційні й технічні заходи з метою поліпшення стану виробничого середовища та безпеки праці; розробляти та впроваджувати систему забезпечення пожежної безпеки на об'єктах, що відповідають рівню первинної посади магістра.

*Мати уявлення:* про методики розрахунку соціально-економічної ефективності працезахоронних заходів на підприємстві; про оцінку умов праці залежно від важкості та напруженості трудового процесу; методику розрахунку штучного освітлення виробничого приміщення.

***Передумови до початку вивчення:***

Вивчення курсу базується на знаннях з питань безпеки, отриманих студентами при освоєнні навчальних програм освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр.

### **Мета курсу (набуті компетентності)**

«Охорона праці в галузі» – дисципліна, що входить до обов'язкової освітньої компоненти підготовки магістрів за спеціальністю 133 «Галузеве машинобудування». Вивчення курсу має на меті отримання здобувачами вищої освіти знань щодо стану і проблем охорони праці в галузі відповідно до напрямку їх підготовки, складу і функціонування системи управління охороною праці та шляхів, методів і засобів забезпечення умов виробничого середовища і безпеки праці в галузі згідно з чинними законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.

Засвоївши програму курсу «Охорона праці в галузі» студенти мають бути здатними вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог охорони праці та володіти такими основними професійними компетенціями з охорони праці:

*у науково-дослідній діяльності:*

– готовність застосовувати сучасні методи дослідження та аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;

– здатність поставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях.

*у технологічній діяльності:*

– обґрунтування і розробка безпечних технологій в галузі;

– участь у проведенні розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань;

– розробка та проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків, з ліквідації наслідків аварій на виробництві.

*в організаційно-управлінській діяльності:*

– впровадження організаційних і технічних заходів з метою поліпшення безпеки праці;

– здатність та готовність до врахування положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій;

- здатність до організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
  - управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
  - впровадження ефективного розподілу функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі.
- у проєктній діяльності:*
- розробка і впровадження безпечних технологій, вибір оптимальних умов і режимів праці, проєктування зразків техніки й робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці.
- у педагогічній діяльності:*
- розробка методичного забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці.
- у консультаційній діяльності:*
- надання допомоги та консультації працівників з практичних питань безпеки праці;
  - готовність контролювати виконання вимог охорони праці в організації.

### Структура курсу

№ з/п	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1	Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі	2/0/0	Вступ. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. Показчик нормативно-правових актів з питань охорони праці. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі.	Участь в обговоренні на лекції.
2	Міжнародні норми в галузі охорони праці	2/0/0	Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі. Охорона праці як невіддільна складова соціальної відповідальності. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності». Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва. Організація об'єднаних націй. Всесвітня організація охорони здоров'я. Міжнародна агенція з атомної енергії. Міжнародна організація праці. Європейський Союз. Співдружність	Участь в обговоренні на лекції.

№ з/п	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			незалежних держав.	
3	Система управління охороною праці в організації	2/0/0	Основні вимоги до побудови й функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки та коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Основні складові інтегрованої системи менеджменту. Функціональні та організаційні особливості.	Участь в обговоренні на лекції.
4	Проблеми профілактики виробничого травматизму та забезпечення промислової безпеки в галузі	2/0/2	Аналіз професійного та виробничого ризиків. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності. Соціальні та професійні ризики робітників соціальної сфери. Показники частоти та тяжкості травматизму в галузі. Професійні захворювання, захворювання, спричинені виробничими факторами, характерна загальна захворюваність працівників галузі. Причини та фактори захворювань. Статистика захворюваності та її соціально-економічні наслідки у галузі.	Участь в обговоренні на лекціях. Опитування під час практичних занять (усно). Тести.
5	Атестація робочих місць за умовами праці	2/0/2	Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт по атестації робочих місць. Атестаційна комісія, її склад, основні функції. Карта умов праці. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці. Розрахунок пільг і компенсацій для працівників у залежності від шкідливих та небезпечних виробничих чинників. Гігієнічна класифікація праці.	Участь в обговоренні на лекціях. Опитування під час практичних занять (усно). Тести.
6	Проблеми галузі, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі	2/0/4	Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Загальні вимоги безпеки в галузі. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць. Основні положення Правил охорони праці під час експлуатації візуальних дисплейних терміналів (ВДТ) електронно-обчислювальних машин (ЕОМ). Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці при експлуатації ЕОМ: вібрація, шум, випромінювання, мікроклімат робочої зони. Особливості заходів електробезпеки на підприємствах галузі. Особливості заходів електробезпеки на	Участь в обговоренні на лекціях. Опитування під час практичних занять (усно). Тести.

№ з/п	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			підприємствах галузі. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції й кондиціонування повітря. Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.	
7	Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах	2/0/0	Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів. Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні та експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, технологічного обладнання. Засоби гасіння пожеж. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах галузі.	Участь в обговоренні на лекції.
8	Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві	2/0/0	Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування. Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Правління Фонду. Виконавча дирекція Фонду. Страхові експерти з охорони праці, їх функції та повноваження. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів. Джерела фінансування Фонду. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків. Обов'язки Фонду. Права та обов'язки застрахованої особи. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника.	Участь в обговоренні на лекції.

### Рекомендована література

1. Основи охорони праці: Навчальний посібник: / За ред. В.В. Березуцького. Харків: Факт, 2005. 480 с.

2. Розрахунки з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності. Навчально-методичний посібник для студентів усіх спеціальностей та всіх форм навчання / За ред. В.В. Березуцького. Харків: Факт, 2006. 152 с.

3. Катренко Л.А., Пістун І.П. Охорона праці в галузі освіти: Навчальний посібник. 2-е вид., доп. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. 304 с.

4. Ткачук К.Н., Зацарний В.В. Сабарно Р.В. та ін. Охорона праці та промислова безпека :Навч. посіб. – К.: Лібра, 2010. – 560 с.

5. Протоєрейський О.С, Запорожець О.І. Охорона праці в галузі: Навч. посіб. К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. 268 с.
6. Русаловський А.В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. 4-е вид., допов. і перероб. К.: Університет «Україна», 2009. 295 с.
7. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD / за ред. К.Н. Ткачука. К.: Знання, 2010. 167 с.
8. Гогіташвілі Г.Г., Карчевські Є.Т., Лапін В.М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. К.: Знання, 2007. 367 с.
9. Жидецький В.Ц., Джигирей В.С., Сторожук В.М. Та ін. Практикум із охорони праці. Навчальний посібник. За ред. В.Ц. Жидецького. Львів, Афіша, 2000. 352 с.

### **Інформаційно-методичне забезпечення**

1. Закон України «Про охорону праці».
2. Кодекс законів про працю України.
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
4. Закон України «Про пожежну безпеку».
5. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.
6. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
7. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
8. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
9. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
10. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.
11. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».
12. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів.
13. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
14. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
15. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації.
16. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010 р. № 65.
17. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
18. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.

19. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121.
20. ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять».
21. ДСанПіН Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Затверджено: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.04.2014 р. № 248.
22. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.003-74 (1999) ССБТ «Опасные и вредные производственные факторы. Классификация».
23. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 ССБТ. Системи управління охороною праці. Загальні вимоги.
24. ДБН 2.09.04-87 Адміністративні та побутові будівлі.
25. НПАОП 40.1-1.32-01. Правила пристрою електроустановок. Електроустановки спеціальних установок. Затв. 21.06.01.
26. ГОСТ 12.1.004-91\*. ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования. – Введен 01.07.95.
27. ДБН В. 1.1-7-02. Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва. – До: 2002 – 41 с.
28. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
29. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 7.02.2008 р.
30. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559.
31. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
32. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
33. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
34. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
35. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
36. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

### Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні на лекціях	10
Опитування під час практичних занять (усно)	10
Тести	10
Індивідуальне завдання	20
Екзамен	50
<b>Разом</b>	<b>100</b>

### Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

### Політика курсу

*Плагіат та академічна доброчесність:* Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим.

*Завдання і заняття:* Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно та оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

*Поведінка в аудиторії:* На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до розкладу, що діє та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.